

Душко Грбовић
Завичајни музеј, Јагодина

РАТНЕ ЗНАЧКЕ ВОЈНИКА СА СОЛУНСКОГ ФРОНТА ИЗ ЗБИРКЕ ЗАВИЧАЈНОГ МУЗЕЈА У ЈАГОДИНИ

Апстракт: Ове 2006. године навршило се 90 година од формирања Солунског фронта, светлог догађаја у историји српске војске. Септембра ове године навршило се и 90 година од формирања рода Везе, изузетно важног у војсци, као самосталног рода у оквиру српске војске. Ови догађаји су повод да се о њима нешто каже, а на основу ратних значки војника са подручја Јагодине и Левча који су били на Солунском фронту, а које се налазе у збирци знамена Завичајног музеја у Јагодини.

Кључне речи: ратне значке, Солунски фронт, род Везе, Левач, Јагодина.

Крајем 1915 и почетком 1916. године, након тежких и крвавих борби против удружено аустро-немачко-бугарских снага и исцрпљујућег повлачења преко Црне Горе и Албаније, са пристаништа у Албанији српска војска је евакуисана, већим делом, у Грчку, на острва Крф и Видо. Након реорганизације и опоравка војника, јединице српске војске се од почетка марта до краја маја 1916. године пребацују у грчку луку Солун. Солунски фронт се формира у периоду јун-август наведене године. Прве борбе почињу већ августа месеца. После вишемесечних борби српске јединице ступају на тле своје домовине освајањем Битога, који је тада био саставни део Крајевине Србије. Од децембра 1916 до септембра 1918. године води се исцрпљујући ровоски рат. Септембра 1918. године српска војска врши пробој фронта и креће у свој победнички поход према северу, доприносећи значајно бржем окончању Првог светског рата.¹

Током свих ових догађаја (повлачење, евакуација, реорганизација, борбе на фронту) српске трупе су имале губитака (погинуле, рањене). Да би се идентификовали погинули и рањени војници служи **ратна значка** која је део војне опреме војног лица у рату. Дакле, **ратна значка или значка за распознавање односно плочица о идентитету** служи да би се идентификовала војна лица у случају погибије, рававања и сл. Прави се од разног чврстог материјала у облику плочице (једноставне или двоструке) или танке металне

¹ .....-....., ... 2004. (.....), ... 16-24; ..... 1914-1918., ... 1975., ... 184-236, 297-376; Завичајни музеј, СТАЛНА ИЗЛОЖБЕНА ПОСТАВКА, уредници Смиљана Додић, Бранислав Цветковић, Јагодина 2001., стр. 29-30; ..... 1915. ...., ... 25. .... 2005. ...., ... И, ... 3, ... 2006., ... 105-146.

припадности роду везе (испреплетане стрелице). Натписи на обе ратне значке је ћирилични. Натпис на првој плочици (слика бр. 1 и 2) је следећи:

Аверс: **Мих. Михајловић-Сибница-ср-Левач-ок. Морав.**

Реверс: **ТИМОЧ-ТЕЛЕГРАФ.-Одегеве-1916-год.**

Натпис на другој плочици (слика бр. 3 и 4) гласи:

Аверс: **Радмило И.-Радојковић-из=Јагодина**

Реверс: **ТИМОЧ-АНТЕН.-Телефонс=одегев : 12-1917.г.**

Из наведеног се извлаче следећи закључци. Оба војника су се налазила у саставу Тимочке дивизије која је, на Солунском фронту, била у саставу Друге армије којом је командовао војвода Степа Степановић. Ова дивизија се истакла током борби 1916. године као и у борбама приликом пробоја Солунског фронта. Војници са подручја Моравског округа су по војно-територијалној организацији, пред Први светски, потпадали под Тимочку дивизијску област, односно били мобилисани у 13, 14, 15 и 20. пук. Седиште окружне пуковске команде било је у Њуприји. Посебно је интересантно да су оба војника била у саставу јединица везе које су информације преносила бежичним путем дакле бежичним системом везе.⁶

Ове две **ратне значке** представљају значајно сведочанство о боравку војника српске војске, са подручја средњег Поморавља, на Солунском фронту, а уједно представљају значајан извор у проучавању развоја рода везе у српској војсци.

ИЗВОРИ

- СТАТИСТИЧКИ ГОДИШЊАК КРАЈЕВИНЕ СРБИЈЕ, трећа књига, 1896-1897, Београд 1900.
- ИНВЕНТАРНИ КАРТОНИ ИСТОРИЈСКОГ ОДЕГЕВА ЗАВИЧАЈНОГ МУЗЕЈА У ЈАГОДИНИ (који се односе на збирку ЗНАМЕВА)

⁶ ..... q*w .....
... 642, 643; .....W... Q....., ... w.....
1896-1897., ... 1900., ... 648-651; .....
, ,.....W... Q” ..... 1984., ... 32; ..
....., ... 304, 308, 315, 322, 342, 348,
351, 354, 357, 361, 362, 373, 375; Q.....,
..... 1998. (.....),
... . . .; Завичајни музеј, СТАЛНА ИЗЛОЖБЕНА ПОСТАВКА, стр. 29-30, б.б. (92), бр.
63; ..... 1917. ....
..... q*w .....
.....
.....,
2004.⁸, ... 1027-1028, 1027. • .....: Богдан
Басарић, РАДИОТЕЛЕФОНИЈА, Војна енциклопедија, 7, Београд 1974.², стр. 666; Исти,
РАДИОТЕЛЕГРАФИЈА, Војна енциклопедија, 7, стр. 666-667; Раде Бераха, Бошко Чавић,
Богдан Басарић, ТЕЛЕГРАФИЈА, Војна енциклопедија, 9, Београд 1975.², стр. 702-704.

ЛИТЕРАТУРА

- Богдан Гледовић..., СРБИЈА И ЦРНА ГОРА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ 1914-1918., Београд 1975.
- Богдан Басарић, РАДИОТЕЛЕФОНИЈА, Војна енциклопедија, 7, Београд 1974.², стр. 666
- Маркос Данон, РАТНА ЗНАЧКА, Војна енциклопедија, 8, Београд 1975.², стр. 19
- Раде Бераха, Бошко Чавић, Богдан Басарић, ТЕЛЕГРАФИЈА, Војна енциклопедија, 9, Београд 1975.², стр. 702-704
- Богдан Басарић, ВЕЗА, Војна енциклопедија, 10, Београд 1975.², стр. 460-472
- ВОДИЧ ИСТОРИЈСКИ АРХИВ „СРЕДНЕ ПОМОРАВЊЕ“ СВЕТОЗАРЕВО, Светозарево 1984.
- Мр Никола Аћимовић, ПРАЗНИЦИ ВОЈСКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ, Београд 1997.
- Қубица Здравковић, ПРОБОЈ СОЛУНСКОГ ФРОНТА, Завичајни музеј, Јагодина 1998. (каталог изложбе)
- Завичајни музеј, СТАЛНА ИЗЛОЖБЕНА ПОСТАВКА, уредници Смиљана Додић, Бранислав Цветковић, Јагодина 2001.
- Драгана Лазаревић-Илић, СОЛУНСКИ ФРОНТ У ОБЈЕКТИВУ РАТНОГ СЛИКАРА И ФОТОГРАФА ДРАГОЋУБА ПАВЛОВИЋА, Вацево 2004. (каталог изложбе)
- Јован Филиповић, О ПИСЦУ, Милан Вујаклија, ЛЕКСИКОН СТРАНИХ РЕЧИ И ИЗРАЗА, Београд 2004.⁸, стр. 1027-1028.
- Мр Иван Мијатовић, СРБИЈА У РАТУ 1915. ГОДИНЕ, ВОЈНО-ПОЛИТИЧКИ АСПЕКТ, Браничево кроз војну и културну историју Србије. Зборник радова са научног скупа Историјског архива Пожаревац, одржаног 25. октобра 2005. године, поводом деведесет година од Макензенове офанзиве на Србију и њездесет година победе над фашизмом, И, свеска 3, Пожаревац 2006., стр. 105-146.

Илустрације:

слика бр. 1 и 2 Ратна значка, 1916.г (аверс и реверс)

слика бр. 3 и 4 Ратна значка, 1917.г. (аверс и реверс)

Фотографије урадио Милосав Брајковић

S u m m a r y

THE WAR BADGES OF SOLDIERS FROM THE THESSALONIKI FRONT IN COLLECTION OF THE REGIONAL MUSEUM OF JAGODINA

The 2006th year marks the 90th anniversary of the forming of the Thessaloniki front, which has been one of the most significant events in the recent history of the Serbian army. In September this year one also marks the 90th anniversary of the forming of the Communications department of the Serbian army, which as being autonomous was very important part of the national armed forces.

These events were the basis for making this article with special reference to the war badges now in collections of the Regional Museum in Jagodina, which originally belonged to soldiers who took part in the military operations at the Thessaloniki front and who came from the territories of Jagodina (Radmilo I. Radojkovic) and Levac (Mih. Mihailovic).